

N:o 111.

Af Herr **Ola Andersson:** *Angående förändringar i den kommunala rösträtten.*

Med 1862 års kommunallagar afsågs att åstadkomma lämplig fördelning af de kommunala utgifterna, reda och ordning i debitering och redovisning samt en sådan anordning med afseende på besluten och rösträtten, att en god samhällsanda och kommunalverksamhet dymedelst skulle främjas. För att ej de, som egde större gods och egendomar, allt för mycket skulle kunna med sin röst undertrycka andras meningar, föreslogs och stadgades, att egare icke får rösta för bortarrenderade egendomar, utan utöfvas rösträtten härför af innehafvaren eller arrendatorn. Till motive-ring härför anföra komiterade, som uppgjorde det i allmänhet förtjenstfulla förslaget, att om hela kommunalmyndigheten kunde sammanfalla uti en eller några få personers hand, så stode en sådan anordning ej i öfverensstämmelse med kommunalfrihetens princip; den kunde ock lätteligen komma att på de öfriga medlemmarne af kommunen utöfva en förlamande och förtryckande inverkan och återhålla all nyttig kommunalföretagsamhet, och detta så mycket lättare, om egarne bodde utom kommunen och ej hade annat intresse för densamma än att derifrån hemta inkomst.

I samma syfte var det ock, som statsmakterna redan 1869 begränsade rösträtten i stad medelst både absolut och relativt röstmaximum, det förra till rösträtt för högst 10,000 kronors inkomst, och det senare till $\frac{1}{50}$ af hela kommunens röstetal.

Behovvet af dylik begränsning jemväl för landet har af många motionärer riksdag efter riksdag varit framhållet. Så länge emellertid endast enstaka bevis kunde åberopas för befintliga missförhållanden, så länge ingen öferskådlighet kunde beredas öfver ställningen, som tillika kunde visa verkningar af den eller den förändringen, var det förklarligt, att tveksamhet kunde råda både om och huru förändringar skulle göras. Och det var tydligen denna brist på material, som gjorde att ej förutnämnda komité föreslog andra inskränkingar än den nyssnämnda. Inseende ärendets vigt, begärde derföre 1872 års Riksdag upprättande af statistiska tabeller i ämnet, hvilka också redan till 1874 års Riksdag kunde utdelas.

Med skäl kunde väl nu väntas, att de missförhållanden, i fråga om det vigtiga ändamålet med kommunallagarne, att åstadkomma en sjelfstyrelse, der alla skattskyldige samverka uti sina gemensamma angelägenheter, men ej en, två eller tre afgöra allt, missförhållanden, hvilka icke kunna jäfvas, utan tydligen visas af omutliga siffror, skulle blifva afhjulpna; men det märkliga har inträffat, att, äfven sedan denna statistik begärts och erhållits, och oaktadt denna, de många derefter väckta motionerna i ämnet likväl blifvit af Första Kammaren afslagna. En förklaringsgrund härtill kan möjligen sökas uti de många stora och vigtiga, mer och mindre både för det allmänna och för enskilda ingripande finansiella frågor, som bragts å bane och upptagit både uppmärksamheten och tiden.

Jag kan nemligen icke tro, att man ej vill taga kännedom om de materialier, som stå till buds, och ännu mindre att man ej fattar vigten utaf att öfva rättvisa och billighet mot alla, då man begär af dem att de år efter år skola till kommunernas gemensamma angelägenheter bidra, ty en hvar bör väl lätt kunna tänka sig in i den ställning, att, ehuru lagen tillförsäkrat hvarje skattskyldig rösträtt, det likväl blifvit så bestäldt med denna, att de ständigt mötas af en eller några få som säga: *så skall det vara*, och detta utgör kommunallifvet och kommunalverksamheten i omkring eller öfver hälften af alla rikets landtförsamlingar, såsom jag uti min vid sistlidne riksdag väckta motion N:o 120 påpekat och jemväl Lag-Utskottet i sitt betänkande N:o 154 visat. Att säga att Första Kammaren sistlidna år afslog Lag-Utskottets tillstyrkande betänkande på de för mig åtminstone meningslösa skäl, som af tvenne talare anfördes för afslag, skulle jag anse innefatta en orättvisa mot Kammaren. Framtiden skall säkert med förundran läsa om detta motstånd och om dessa skäl emot en reform, så i ögonen fallande berättigad som denna.

Att nu under en något lugnare riksdag, såsom den nuvarande tros blifva,

enighet bör kunna vinnas, om ej om fullständig lagförändring i antyddas syftet, så åtminstone om en anhållan till Kongl. Maj:t om framläggande af förslag, torde vara att vänta, då behovet är af den beskaffenhet att det ej kan på hållbara och giltiga skäl afvisas, och då uppfyllandet af denna pligt ej borde ske motvilligt och nödtvunget.

Med afseende på *sättet* för frågans lösning har jag uti min sistlidna år afgifna motion uttalat, att endast genom att lemna bidrag till kommunens utgifter bör rättighet kunna förvärfvas att i besluten delta, hvilken grundsats också är uti våra kommunallagar nedlagd, med det undantag likväl, att ingen rösträtt är tillerkänd för så kallade personliga bidrag. Så länge man emellertid uttager dylika bidrag (och de uttagas i en utsträckning, som i många fall kan sägas vara orimlig), så finnes icke något skäl, hvarför man ej skall medgifva lika stor rösträtt för hvarje krona uti personlig kommunalskatt som för hvarje kronas bidrag efter förmögenhet och inkomst.

Uti 1877 års statistik angående kommunernas fattigvård och finanser, som nu till Riksdagen utdelats, finnes rik ledning i detta afseende uti tabellerna V, VI och VII. Jag tillåter mig, då det syntes som man ej rätt beaktat detta förhållande, att påpeka några exempel:

	Personliga bidrag.	Alla öfriga.
Stockholms län, Solna	1,386 kr.	6,347 kr.
» » Ornö	500 »	1,407 »
» » Torö	387 »	1,497 »
Upsala » Elfkarleby	2,364 »	11,434 »
» » Film	1,027 »	5,083 »
Östergötlands » Åtvid	1,425 »	6,184 »
Jönköpings » Fröryd	1,371 »	3,394 »
» » Vrigstad	1,602 »	5,198 »
Kalmar » Blackstad	1,122 »	2,796 »
Blekinge	Augerum	2,269 »
»	Rödeby	2,186 »
»	Fridlefstad	2,877 »
»	Silhöfda	1,697 »
»	Hellaryd	1,832 »
		6,038 »

o. s. v. hela tabellen igenom, ehuru åtskilliga orter måttligare än andra anlitat denna källa, och ej så få landtkommuner alls intet.

Möjligt och sannolikt är, att uti de personliga afgifterna ingår något

till presterskapets aflöning och kyrkobetjeningen, hvilket likväl, der det utgår i personliga tjänstbarheter, bör tillhöra kolumnen för naturaprestationer, hvilken kolumn ingår uti de *öfriga afgifter*, jag ofvan upptagit.

Men bland dessa senare, *eller alla öfriga afgifter*, ingå utgifter till kyrkobyggnader och presterskapets aflöning, hvilka utgifter, såsom utgående efter andra grunder och till den allra största delen ensamt af jorden, *icke inräknas bland de egentliga kommunalutskylderna*, men utgöra ett belopp af öfver $6\frac{1}{2}$ millioner utaf de 21 millioner, hvartill *samtliga* i nämnda statistik för landsbygden upptagna utgifter uppgå, hvarutaf följer, att äfven om från de personliga utgifterna något afräknas till presterskapet, så måste från de öfriga afgifterna ganska säkert proportionsvis ännu mera frånräknas, och då återstoden skulle utgöra de egentliga kommunalutskylderna, af hvilka endast de efter bevillning utgående grundläggda rösträtt, så blir sannolikt missförhållandet mellan rättigheterna och skyldigheterna uti de såsom exempel påpekade kommunerna ännu större.

Men förhållandena i rikets städer äro icke bättre. Om från summan af inkomsterna fråndragas de, som ej äro skatter, såsom bränvins- och tolagsmedel samt andra statsbidrag m. m., så blir visserligen proportionen mellan totalsumman af afgifter efter förmögenhet och inkomst samt summan af personliga bidrag något bättre än slutsummorna för landet, hvilket är naturligt, eftersom i städerna företrädesvis den högre inkomsten är beskattad, men anledning saknas ej till det antagande, att i flera städer uttagas större personliga utskylder än på landet. Jag hänvisar till uppgifterna för städerna Falun, Filipstad, Haparanda, Hedemora, Hudiksvall, Nora, Oskarshamn, Strömstad, Venersborg och Östersund samt köpingen Lysekil. Derjemte erinras om de i afseende på tillkomsten besynnerliga lagsupplement, hvilka under namn af öfverenskommelser om kommunal likställighet tid efter annan blifvit af städerna antagna (på grund af Kongl. cirkuläret den 10 Juli 1863) och af Kongl. Maj:t fastställda, och i hvilka förefinnas personliga afgifter stadgade till anseuiga belopp. Såsom exempel härpå (säkerligen dock det svåraste) må anföras att Karlstad, som först den 7 April 1865 erhållit fastställelse å dylik öfverenskommelse, förbättrat den samma genom en ny, fastställd den 24 Maj 1877, uti hvars § 2 stadgas a) en afgift till stadskassan af 1 krona 50 öre för hvarje mans- och 1 krona för hvarje qvinsmantal, som antingen är tjenstehjon eller ock erlägger bevillning efter andra artikeln, och b) 3 kronor för hvarje mans- och 1 krona 75 öre för hvarje qvinsmantal, som *icke* erlägger bevillning efter andra artikeln, samt ändtligen till fattigvår-

den dessutom för hvarje mantalsskrifven person som fyllt 18 år, man 50 öre och qvinna 25 öre.

En nyligen synlig notis om, att staden Vimmerby ej behöft för innevarande år utdebitera kommunalutskylder efter bevillning, gaf mig anledning att efterforska, huruvida den förut varit i samma lyckliga belägenhet samt om man då det oaktadt uttagit personliga afgifter, och befans det utaf från kommunen till Statistiska centralbyrån afgifven uppgift att år 1878 intet bidrag efter bevillning debiterats till af stadsfullmäktige beslutade utskylder, men deremot till samma ändamål uttagits 25 öre af man och 12 öre af qvinna.

Naturligtvis har man vid val af stadsfullmäktige röstat efter bevillning.

Då man funnit yrkandet på lika rätt för personliga afgifter som för andra orimligt, så har jag ansett mig böra något utförligt gifva några antydningar till ledning för bedömandet af huru härmed förhåller sig. Det orimliga ligger naturligtvis uti uttagande af så stora personliga bidrag.

Jag har vidare uti samma motion sistlidne år påpekat, att grundsatsen, att hvarje på grund af skattskyldighet röstberättigad skall utan modifikation och utan någon bredvid verkande faktor rösta i förhållande *till beloppet* af sitt skattebidrag, leder till att i många fall ingen kommunalfrihet finnes, äfvensom att förhållandena äro så olika att, äfven med anlitande af både relativt och absolut röstmaximum, till $\frac{1}{10}$ och 1,000, såsom förut föreslagits, alla missförhållanden icke afhjelpas, samt att den egentliga vinsten af en *sådan* förändring, som visserligen vore en stor förbättring, dock nästan blott tillgodokommer dem, hvilkas röstetal stå närmast de, som blifva reducerade, men att de lägre icke vinna stort mera derpå, än att makten utsträcket till några flera än förut, hvadan jag ansåg rätt, att både förmögenhets- och personlighetsprincipen samverkade vid bestämmande af hvars och ens röstetal, det vill säga att hvarje röstberättigad utom sin förmögenhetsrösträtt jemväl hade en personlig rösträtt, samt att, om detta ej kunde på rationella grunder utföras, en graderad skala måste antagas med tillämpning af dessa grundsatser.

Lag-Utskottet, som i hufvudsak förordade bifall till min motion, tillstyrkte dock det förbehåll, att ingen rubbning skulle ske i hittills gällande grunder för val af landstingsmän.

Utom det att jag ej vet hvarför man i *detta hänseende blott* skulle lemna en så bestämd föreskrift, då man hos Kongl. Maj:t anhölle om ut-

arbetande och framläggande af förslag till lagförändring, kan jag ej godkänna detta undantag, och detta först och främst därför att landstinget har andra och flera ganska viktiga funktioner än att välja ledamöter till Första Kammaren, och att det hvarken för det ena eller det andra läser vara rätt att i öfver hälften af rikets landtkommuner valrätten i detta afseende skall utöfvas af endast en eller några få personer, att den likhet, som man i allt eger rätt att fordra, sålunda betages en del kommuner, och att landstingen på detta sätt också i olika orter kunna få en mycket olika karakter; samt för det andra, emedan Första Kammarens ledamöter skola väljas medelbart af kommunernas samtliga skattskyldige och röstberättigade medlemmar, ej på en del ställen blott af några få, och att karaktersskillnaden mellan Kamrarne ligger uti skillnaden i de stadgade förmögenhetsvilkoren samt i frånvaron af arfvode för Första Kammarens ledamöter.

Mina här uttalade åsigter kunna sammanfattas sålunda, att rösträtten i kommunens angelägenheter först och främst så begränsas, att ej en eller några få kunna afgöra alla dessa angelägenheter inom någon kommun, att rösträtt fortfarande såsom hittills betingas af skattskyldighet, men detta i hvilken form än skatt uttages, och att röstvärdet bestämmes dels efter skattebidraget och dels med en personlig rösträtt, samt att förändringen omfattar både stad och land.

Jag föreslår alltså,

att Riksdagen för sin del antager de förändringar i kommunallagarne, som med tillämpning af ofvannämnda grunder äro erforderliga och som i sådant fall torde af Lag-Utskottet närmare formuleras;

eller ock, derest mera utredning erfordras, än hvad af Lag-Utskottet kan under riksdagen åstadkommas, att Riksdagen må besluta

att hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes för nästa Riksdag framlägga förslag till förändring i de delar af kommunallagarne, som angå rösträtten och röstvärdet, bygdt på sådana grunder, att *rösträtt* betingas och berättigas utaf erläggande af bidrag, och att *röstvärdet* bestämmes medelst samverkan

af både förmögenhets- och personlighetsprinciperna, så att en hvar skattskyldig må erhålla skäligt inflytande i kommunens gemensamma angelägenheter.

Stockholm den 28 Januari 1881.

Ola Andersson,

Riksdagsman för Bara härad,
Malmöhus län.

112.

Af Herr **J. Örwall:** *Om låneunderstöd åt blifvande bolag för anläggning af jernväg från Finspong till Norsholm.*

Innan det system af smalspåriga jernvägar, hvarmed afsetts att förbinda mellersta Sveriges bergslager, från Pålsboda station å vestra stambanan, öfver Finspong—Norsholm—Åtvidaberg, med hamnarne Vestervik, Verkeback och Oskarshamn vid rikets östra kust, kan anses vara fullbordadt och i stånd att uppfylla de förhoppningar om en mera omfattande nytta för hela mellersta delen af riket, som vid de olika jernvägsföretagen i denna sträckning från början fästes, måste jernbanan Pålsboda—Finspong, från sistnämnda station, medelst en bana af lika spårvidd, sammanbindas med banan Norsholm—Vestervik vid Norsholm.

Den nu ifrågavarande nya jernvägen, som anses komma att kosta 750,000 kronor i anläggning, sedan flera år påtänkt, och för hvilken plan och kostnadsförslag lika länge varit upprättade, har dock, oaktadt det sär-